

GEBIEDSBEELD NOORD

*Signalen over integratie, discriminatie, v/m-emancipatie
en lhbt-emancipatie uit Noord*

Samenvatting

IDEM Rotterdam voert in alle veertien gebieden van Rotterdam een behoefte-inventarisatie uit om een beeld te krijgen van wat er speelt in elk gebied in relatie tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emanipatie en lhbt-emanipatie. Deze rapportage presenteert zowel signalen als concrete aanknopingspunten voor professionals en geïnteresseerden om verder aan de slag te gaan met de vier thema's in Noord. Hieronder vatten we de belangrijkste signalen per onderwerp kort samen.

Integratie

Gentrificatie en sociale segregatie

Gesprekspartners benadrukken dat er grote contrasten zijn binnen Noord. Met name de wijken Blijdorp en Oude Noorden verschillen sterk van karakter. Ook binnen de wijken bestaan grote verschillen, die worden versterkt door gentrificatie. Gesprekspartners maken zich er zorgen over dat verschillende groepen inwoners langs elkaar heen leven en hierdoor soms weinig begrip voor en vooroordelen over elkaar hebben.

Armoede

In Noord is sprake van gentrificatie, maar het percentage arme inwoners blijft relatief hoog. De inkomensverschillen tussen inwoners in het gebied lijken toe te nemen. Gesprekspartners maken zich zorgen over inwoners die langdurig leven van een inkomen uit de bijstand en weinig perspectief hebben op het vinden van een baan. De kwetsbaarste groepen bestaan volgens hen uit alleenstaande moeders, senioren met een laag inkomen en jongeren met een (niet-westerse) migratieachtergrond.

Taalvaardigheid en ontoereikend taalaanbod

Gesprekspartners ervaren dat de Nederlandse taalvaardigheid van een groot aantal inwoners van Noord beperkt is, wat deze inwoners kwetsbaar maakt. Zowel nieuwkomers als inwoners die al lang in het gebied wonen, hebben soms moeite met de Nederlandse taal. Er is behoefte aan laagdrempelig taalaanbod, dat ook voor inwoners met een laag inkomen bereikbaar is. Hierbij is het van belang om specifieke aandacht te hebben voor de behoeften van ouders van schoolgaande kinderen.

Statushouders

Gesprekspartners hebben onvoldoende zicht op de situatie van statushouders in Noord. Om de juiste ondersteuning te kunnen bieden hebben zij behoefte aan een duidelijk beeld van de situatie van statushouders.

Alleenstaande moeders en hun kinderen

Alleenstaande moeders zijn een zeer kwetsbare groep in Noord. Relatief veel van deze moeders leven in armoede. Soms hebben zij ook onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid, waardoor zij hun kinderen niet kunnen begeleiden bij het schoolwerk en weinig zicht en grip hebben op hun activiteiten. Professionals maken zich zorgen over kinderen die opgroeien in arme gezinnen met een lage sociaal-economische positie, omdat zij een grotere kans hebben om school zonder diploma te verlaten.

Kwetsbare jongeren

In Noord wonen relatief veel jonge schoolverlaters zonder diploma. Hun kansen op de arbeidsmarkt zijn beperkt, waardoor zij mogelijk een gebrek aan toekomstperspectief hebben. Dit kan een negatieve invloed hebben op hun geestelijk welzijn. Daarbij bestaat het risico dat zij via mensen uit hun sociale omgeving betrokken raken bij illegale activiteiten, bijvoorbeeld bij drugshandel.

Eenzame ouderen

Gesprekspartners signaleren dat er ouderen in een sociaal isolement leven in Noord. Om hun isolement te kunnen doorbreken is het volgens hen belangrijk om deze ouderen blijvend goed te informeren over activiteiten in het gebied.

Discriminatie

Toenemende vooroordelen

Gesprekspartners hebben de indruk dat de vooroordelen tussen verschillende groepen in het gebied toenemen. Inwoners weten weinig over de achtergrond en levenswijze van anderen en er is veel onbegrip.

Discriminatie op de arbeidsmarkt

Jongeren met een migratieachtergrond uit Noord hebben te maken met vooroordelen en discriminatie op de arbeidsmarkt, waardoor zij minder kansen hebben dan anderen. Volgens gesprekspartners is er sprake van een wisselwerking tussen vooroordelen van werkgevers en de sociale vaardigheden van jongeren zelf.

Etnisch profileren

Jongeren met een migratieachtergrond klagen over etnisch profileren door de politie; dit geldt vooral voor jongeren uit de Provenierswijk. Ook een groep ouders is van mening dat de politie discrimineert. Dit heeft een negatieve invloed op het vertrouwen van bewoners in de autoriteiten.

Islamofobie

Gesprekspartners hebben de indruk dat er zeer veel (negatieve) vooroordelen over moslims bestaan en dat deze groep vaak te maken krijgt met discriminatie. Zij horen vooral van vrouwen met een hoofddoek of een gezichtssluier dat zij op straat onheus worden behandeld.

Vrouw/man-emancipatie

Spanningen binnen gezinnen en huiselijk geweld

Gesprekspartners maken zich zorgen over het risico dat spanningen binnen gezinnen door armoede, werkloosheid en schulden kunnen leiden tot huiselijk geweld. Zij geven aan dat het lastig is om zicht te krijgen op dit soort problematiek.

Emancipatie van mannen én vrouwen

In Noord is behoefte aan meer aandacht voor de gelijktijdige emancipatie van mannen en vrouwen. Vrouwen in het gebied doorbreken de traditionele rolverdeling door actief te zijn buitenshuis en

mannen hebben behoefte aan begeleiding bij het hervinden van hun rol. Door te investeren in de emancipatie van mannen kunnen spanningen en conflicten binnen gezinnen mogelijk worden voorkomen.

Kwetsbare vrouwen

Een aantal gesprekspartners maakt zich zorgen over vrouwen in Noord die bijna nooit buitenshuis komen en mogelijk leven in een gedwongen isolement. Daarnaast zijn er signalen dat vrouwen uit Noord in de prostitutie werken en dat zij behoefte hebben aan begeleiding om daaruit te komen.

Negatieve invloed van criminaliteit

In de wijken van Noord zijn relatief veel inwoners actief in drugshandel, onder andere in Oude Noorden, Agniesebuurt en Provenierswijk. Ook jongeren zijn bij deze handel betrokken. Gesprekspartners maken zich zorgen, omdat zij vrezen dat de aantrekkingskracht van deze illegale sector groot is voor jongeren zonder startkwalificatie en zonder dagbesteding.

Straatintimidatie

Meisjes en vrouwen worden in Noord soms op straat lastiggevallen met seksueel getinte opmerkingen en ander intimiderend gedrag. Hierdoor kunnen vrouwen zich onveilig voelen in hun eigen woonomgeving en in de avonduren bepaalde straten en pleinen vermijden.

Lhbt-emancipatie

Onvoldoende zicht op lhbt-emancipatie

Gesprekspartners hebben weinig kennis over het complexe proces van lhbt-emancipatie en de problematiek waarmee lhbt-personen met verschillende culturele achtergronden te maken kunnen krijgen. Hierdoor hebben zij weinig zicht op lhbt-emancipatie in Noord.

Seksuele en genderdiversiteit taboe

Gesprekspartners benoemen dat een deel van de inwoners van Noord niet openlijk over het onderwerp seksuele en genderdiversiteit spreekt. Ook sommige professionals wekken de indruk dat zij lhbt-emancipatie een ongemakkelijk en ingewikkeld onderwerp vinden.

Negatief oordeel over seksuele en genderdiversiteit

Sommige jongeren in Noord oordelen negatief over seksuele diversiteit en accepteren lhbt-personen niet. Gesprekspartners hebben het idee dat ook sommige volwassenen moeite hebben met lhbt-personen die open zijn over hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit.

Seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar maken

Gesprekspartners hebben behoefte aan meer kennis over het effectief en cultuur-sensitief bespreekbaar maken van seksuele en genderdiversiteit met jongeren en volwassenen. Zij geven aan dat het bereiken van deze doelgroepen lastig is en dat dit vraagt om langdurige investering.

Aanknopingspunten en aanbevelingen

Op basis van de gesprekken en de wijkbijeenkomst kunnen we vaststellen dat er onder professionals en actieve bewoners concrete behoefte is aan:

- Een structurele investering in armoedebestrijding.
- Laagdrempelig taalaanbod.
- Begeleiding van jongeren bij het vinden van een stage of een (bij-)baan.
- Investering in dagbesteding voor jongeren zonder startkwalificatie.
- Het betrekken van eenzame ouderen bij activiteiten in hun wijk.
- Inzicht in de situatie van statushouders in Noord.
- Laagdrempelige ontmoetingen tussen inwoners uit verschillende groepen.
- Begeleiding van mannen én vrouwen bij emancipatie.
- Meer kennis bij professionals over lhbt-emancipatie.

Inleiding

In alle veertien gebieden van de gemeente doet IDEM Rotterdam onderzoek naar wat er speelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie. Dit onderzoek is ook in Noord uitgevoerd, en in deze rapportage worden de resultaten daarvan besproken.

We hebben een breed palet aan signalen verzameld die laten zien hoe integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie er in Noord uitzien. Hiertoe hebben we professionals en andere actieve inwoners geïnterviewd. De resultaten van deze interviews zijn teruggekoppeld tijdens een wijkbijeenkomst, waardoor de signalen die we verzamelden zijn aangevuld. Zo krijgen we zicht op verschillende knelpunten en lacunes ten aanzien van de vier thema's, net zoals succesvolle voorbeelden die andere Rotterdammers kunnen inspireren.

Dit gebiedsbeeld is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk worden de doelen en methode van dit onderzoek toegelicht. Vervolgens bespreken we per thema zowel de signalen die we hebben opgetekend als succesvolle voorbeelden die we tegen zijn gekomen. We plaatsen het beeld dat hieruit oprijst in de context van Rotterdamse feiten en cijfers, en het gebiedsprogramma. Tot slot gaan we in op concrete aanknopingspunten voor professionals, betrokken inwoners, ondernemers en anderen om verder met de thema's in Noord aan de slag te gaan.

December 2017

www.idemrotterdam.nl

Methodie

Behoeftie-inventarisatie

De behoefte-inventarisatie is een kwalitatief onderzoek waarmee IDEM Rotterdam signalen verzamelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie, en behoeften ten aanzien van deze vier thema's in kaart brengt. De behoefte-inventarisatie wordt in alle veertien gebieden van de gemeente Rotterdam uitgevoerd. In oktober 2016 en het voorjaar van 2017 hebben we dit onderzoek in Noord gedaan.

Centraal staat de vraag: wat speelt er op het gebied van integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie in Noord? We letten bij het beantwoorden van deze vraag op de volgende deelvragen:

- Welke ontwikkelingen en gebeurtenissen in Noord zijn van invloed op het gebied en zijn inwoners ten aanzien van de vier thema's?
- Tegen welke knelpunten en lacunes lopen inwoners en professionals aan zodra ze zich met één of meerdere van deze thema's bezighouden?
- Wat zijn succesvolle voorbeelden van activiteiten in Noord op het gebied van de vier thema's?
- Welke behoeften leven er in Noord om aan de slag te gaan met projecten die gaan over integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie?

Interviews en wijkbijeekomst

In elk gebied spreken we in totaal met twaalf tot vijftien professionals en andere actieve inwoners. Deze interviews zijn geanonimiseerd. We streven naar een zo divers mogelijke groep gesprekspartners die zich bezighouden met uiteenlopende activiteiten, zoals vertegenwoordigers van welzijnsorganisaties, kunst- en cultuurorganisaties, religieuze instellingen, onderwijsinstellingen, jongerenwerk, wijkpolitie, ondernemers, buurtverenigingen, inwonersinitiatieven en gebiedscommissies.

Op basis van deze gesprekken hebben we een eerste impressie gekregen van wat er speelt in Noord ten aanzien van de vier thema's. Vervolgens hebben we dit beeld teruggekoppeld aan een diverse groep professionals en actieve inwoners tijdens een drukbezochte wijkbijeekomst. In kleinere tafelgesprekken hebben zij dit beeld en hun behoeften vervolgens nader besproken, waardoor de eerste analyse verder kan worden aangescherpt, aangepast en aangevuld.

Gebiedsbeeld

In dit gebiedsbeeld bundelen en analyseren we de uitkomsten van de interviews en de tafelgesprekken. Waar relevant worden de inzichten besproken in relatie tot bestaande Rotterdamse feiten en cijfers, het Gebiedsprogramma en het Uitvoeringsplan van het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling in Noord.

Het gebiedsbeeld heeft als doel om relevante partijen en geïnteresseerden binnen en buiten Noord te informeren over wat er speelt ten aanzien van de vier thema's in het gebied. Knelpunten en lacunes

worden duidelijk, net als succesvolle voorbeelden. Uiteindelijk leidt dit gebiedsbeeld tot een inkleuring van al bestaande kwantitatieve gegevens over Noord, en brengt het verdiepende kennis over hoe de vier thema's er op gebiedsniveau uit zien. Vervolgens kunnen professionals en inwoners op basis van deze informatie binnen en buiten Noord projecten en samenwerkingen opstarten om met één of meerdere van de thema's aan de slag te gaan.

Integratie in Noord

Integratie is geen eenduidige term. Verschillende mensen en organisaties bedoelen er uiteenlopende dingen mee. Sommigen gebruiken de term om te focussen op de sociale, economische of culturele situatie van mensen met een migratieachtergrond. Anderen wijzen erop dat integratie een collectief proces is, waarbij iedereen werkt aan de integratie van de Rotterdamse samenleving als geheel. Weer anderen wijzen het gebruik van de term volledig af, omdat het bijdraagt aan een onnodig onderscheid.

Tegen de achtergrond van deze debatten benadert IDEM Rotterdam integratie als een koepelterm om te kunnen praten over onderwerpen die raken aan de verhoudingen tussen Rotterdammers, over de situatie van nieuwkomers in de stad, en over tegenstellingen tussen personen en groepen waar mensen tegenaan lopen. Wij benaderen integratie daarmee vooral als een idee dat betrekking heeft op de stad als geheel.

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er op het moment van onderzoek speelt op het gebied van integratie in Noord. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Noord beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over integratie

Grote contrasten binnen Noord

Tijdens de interviews benoemen alle gesprekspartners dat er grote contrasten bestaan tussen de wijken van Noord. Vooral het karakter van de wijken Blijddorp en Oude Noorden verschilt sterk van elkaar. Blijddorp wordt door professionals beschreven als een wijk met grote woningen voor mensen met hoge inkomens, waar sprake is van “individualisering” en mensen veelal “langs elkaar heen leven”. Oude Noorden daarentegen wordt gekarakteriseerd als een “volksbuurt” met kleine woningen waar mensen met lage inkomens wonen, waaronder relatief veel éénpersoonshuishoudens en éénoudergezinnen. Er wonen volgens gesprekspartners meer kwetsbare inwoners en er is meer onderling contact.

Cijfers van de gemeente bevestigen dit beeld. Het inkomen van inwoners van Blijddorp is gemiddeld hoger dan dat van inwoners van andere wijken en er wonen aanzienlijk meer hoogopgeleiden (56% in 2014). In Oude Noorden is het gemiddelde inkomen juist het laagst van het gebied Noord en zijn relatief weinig inwoners hoogopgeleid (21% in 2014). De bevolkingssamenstelling van Agniesebuurt lijkt volgens gesprekspartners veel op die van Oude Noorden. Liskwartier vinden zij juist vergelijkbaar met Blijddorp. Zij beschrijven Provenierswijk en Bergpolder als wijken “in ontwikkeling” met zowel inwoners met lage als hoge opleidingsniveaus en inkomens, die nieuwe bewoners en nieuwe ondernemers aantrekken.

Het inwoneraantal van Rotterdam Noord is 51.769. Net als Rotterdam als geheel is de bevolking van Noord divers. 51% van de inwoners van Noord heeft een migratieachtergrond. De grootste migrantengemeenschappen in het gebied zijn Surinaamse Nederlanders, Marokkaanse Nederlanders en Turkse Nederlanders.

(Gemeentelijke Basis Administratie (GBA), bewerkt door OBI)

Ook binnen de wijken bestaan volgens gesprekspartners aanzienlijke verschillen. Één van hen beschrijft het contrast in Provenierswijk tussen de Hoevebuurt met “rijkere gezinnen” en de Jacob Loisbuurt “waar de meer kwetsbare gezinnen wonen”, die worden gescheiden door de Spoorsingel. De Agniesebuurt kent volgens hem een “binnenkant” met een hoge mate van diversiteit onder bewoners met lagere inkomens en opleidingsniveaus en een “buitenkant” met inwoners met hoge inkomens en grotere huizen.

Een aantal gesprekspartners benoemt dat er de afgelopen jaren door nieuwbouw grotere verschillen zijn ontstaan tussen de inwoners van de wijken van Noord. Dit geldt volgens hen specifiek voor Oude Noorden. Uit de cijfers in het *Wijkprofiel Rotterdam Noord* blijkt dat het aandeel woningen dat na het

Gentrificatie wordt als volgt gedefinieerd in het onderzoek *Sterke Schoulers* van Wenda Doff en Mariska van der Sluis naar de mogelijke effecten van het Rotterdamse woonbeleid:

Gentrificatie is een tweeledig proces van verandering, waarbij de verandering van de bewonerspopulatie – een instroom van nieuwe bewoners met een hogere sociaaleconomische status dan de oorspronkelijke bewoners – hand in hand gaat met een transformatie van de fysieke omgeving, die gericht is op de wensen van deze meer kapitaalkrachtige bewoners.

jaar 2000 is gebouwd in het gebied relatief klein is (2%). Waarschijnlijk bedoelen gesprekspartners met nieuwbouw ook renovatie van bestaande bouw, want vooral daarvan is veel sprake in Oude Noorden. De gemeente heeft veel ruimte gecreëerd voor gentrificatie, onder andere de verkoop van huurwoningen en de samenvoeging van panden, zoals beschreven staat in de *Woonvisie Rotterdam 2030*. Er is in Noord een uitgebreid aanbod van kunst en cultuur. Een groot aantal kunstenaars dat er woont, is betrokken bij het gebied en organiseert lokale projecten voor inwoners. De diversiteit van de bevolking van Noord is een thema dat binnen projecten aandacht krijgt.

Tijdens de gesprekken benadrukken de professionals dat, hoewel de verschillen tussen inwoners relatief groot zijn, er over het algemeen een verdraagzame sfeer heerst in Noord en dat het contact tussen inwoners meestal gemoedelijk is. Serieuze spanningen tussen (groepen) inwoners zijn er volgens hen eigenlijk niet. Zij vertellen echter dat er wel eens conflicten voorkomen tussen bewoners. Een aantal keer worden conflicten tussen jonge gezinnen zonder migratieachtergrond, die wonen in nieuwe woningen, en jongeren met een migratieachtergrond genoemd. Volgens een paar gesprekspartners spelen vooroordelen hierbij een rol. Het is echter niet bekend wat de directe aanleiding voor deze conflicten is en of de etniciteit van de betrokkenen daadwerkelijk van invloed is. Uit het recente onderzoek *De invloed van sterke schoulers* van Wenda Doff en Mariska van der Sluis naar de mogelijke effecten van het Rotterdamse woonbeleid blijkt dat gentrificatie regelmatig leidt tot spanningen over het gebruik van de openbare ruimte tussen oude en nieuwe bewoners. De kans is groot dat de conflicten in Noord ook gaan over het toe-eigenen van de openbare ruimte, die in de stad geregeld schaars is.

Werkloosheid, armoede en schulden

Ondanks de investeringen in de wijken van Noord, hebben gesprekspartners het idee dat de armoede in het gebied toeneemt. Ook in het *Gebiedsplan Noord* van de gemeente Rotterdam wordt armoedebestrijding genoemd als een van de prioriteiten. In Noord zijn de afgelopen jaren meer

inwoners met hogere inkomens gaan wonen, waardoor het gemiddelde inkomen van inwoners van het gebied is toegenomen.

Het is echter mogelijk dat de financiële situatie van inwoners die al langer in de wijken wonen niet is verbeterd. Op basis van de beschikbare cijfers is het niet mogelijk om na te gaan of dit klopt. Wel is bekend dat Noord een van de gebieden van Rotterdam is met relatief veel arme inwoners. 22% van de huishoudens leeft van een inkomen van 110% van het sociale minimum of minder, staat in de *Feitenkaart Inkomensgegevens Rotterdam op deelgemeente- en buurniveau 2013* van de gemeente Rotterdam.

Een aantal gesprekspartners maakt zich zorgen over de inwoners die langdurig een inkomen uit de bijstand hebben. Een van hen, die werkt voor een organisatie die onder andere inwoners ondersteunt bij het leveren van de verplichte tegenprestatie, is kritisch over het huidige beleid. Hij ziet dat inwoners in de praktijk moeilijk een baan vinden en hierdoor in “een soort langdurig vrijwilligerstraject” zitten en “totaal geen perspectief en motivatie hebben”. Het lijkt hem zinvoller om te investeren in omscholingstrajecten die de kansen op de arbeidsmarkt daadwerkelijk vergroten. Gesprekspartners delen het signaal dat er veel arme inwoners schulden hebben en “het ene gat dichten met het andere”. De kwetsbaarste groep bestaat volgens hen uit alleenstaande moeders, maar ook senioren met een laag inkomen en jongeren met een (niet-westerse) migratieachtergrond worden genoemd.

Onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid

Gesprekspartners ervaren dat de Nederlandse taalvaardigheid van een groot aantal inwoners van Noord beperkt is. Ook inwoners die al lang in Nederland en in het gebied wonen, kunnen zich soms moeilijk in het Nederlands uitdrukken. Dit maakt deze inwoners volgens gesprekspartners kwetsbaar. Eén van de professionals benoemt dat de beperkte taalbeheersing vooral merkbaar is bij ouders van jonge kinderen.

Gesprekspartners benadrukken dat het van groot belang is om te blijven investeren in de Nederlandse taalbeheersing van inwoners van Noord. De organisaties van sommige gesprekspartners bieden dan ook taallessen aan en bereiken daarmee verschillende doelgroepen, zowel nieuwkomers in het gebied als inwoners die er al langer wonen. Volgens een van de gesprekspartners is het huidige aanbod echter niet laagdrempelig genoeg. Vooral de kosten zijn te hoog, zeker voor inwoners met een inkomen uit de bijstand. De gebiedscommissie zou volgens deze gesprekspartner meer taalinitiatieven moeten ondersteunen. Daarbij is er volgens hem extra stimulering van inwoners nodig om ervoor te zorgen dat zij aan de slag gaan om hun Nederlands te verbeteren, want hij ziet soms ook een gebrek aan motivatie bij inwoners.

Uit onderzoek, dat is gepubliceerd in de *Factsheet Laaggeletterdheid in Noord* van de gemeente Rotterdam, blijkt dat 14% van de inwoners in het gebied Noord moeite heeft met spreken en 19% met lezen en/of schrijven, wat vergelijkbaar is met heel Rotterdam (respectievelijk 13% en 19%). Er wonen in Rotterdam en in het gebied Noord relatief veel laaggeletterden (21% van de bevolking in Rotterdam, 13% in Noord en 11,9% in Nederland). Iemand is laaggeletterd als hij of zij moeite heeft met lezen, schrijven, en/of het gebruiken van schriftelijke en digitale informatie en onvoldoende in staat is om zelfstandig te functioneren in de maatschappij. Laaggeletterdheid hangt onder andere samen met opleidingsniveau en migratieachtergrond en verschilt per generatie.

Statushouders

Een specifieke groep die volgens gesprekspartners kwetsbaar is en begeleiding nodig heeft bij het leren van de Nederlandse taal zijn statushouders. Een aantal gesprekspartners heeft de indruk dat het aantal statushouders, met name afkomstig uit Syrië, in Noord fors is toegenomen. In de *Monitor Rotterdamse Aanpak Statushouders 2016-2020* staat dat vanaf begin 2016 tot en met september 2017 in totaal 77 statushouders in corporatiewoningen in Noord zijn gehuisvest. Mogelijk zijn er daarnaast ook via Stichting Nieuw Thuis Rotterdam (SNTR) gezinnen in het gebied komen wonen.

63% van Rotterdamse statushouders is afkomstig uit Syrië, 10% uit Eritrea, 4% uit Ethiopië en 22% uit andere landen. Het gaat om iets meer mannen dan vrouwen (respectievelijk 56% en 44%).

Gesprekspartners beschouwen statushouders als kwetsbaar omdat zij nog volledig hun weg moeten vinden in de Nederlandse samenleving. Zij hebben behoefte aan meer zicht op de situatie van statushouders in Noord. Uit de cijfers over Rotterdam als geheel blijkt dat de meeste statushouders meer dan drie dagen per week actief zijn. Zij doen bijvoorbeeld vrijwilligerswerk of volgen een opleiding. Enkele statushouders hebben een betaalde baan. De grote meerderheid is nog

afhankelijk van een inkomen uit de bijstand.

Alleenstaande moeders

De kwetsbaarste groep inwoners van Noord bestaat volgens gesprekspartners uit alleenstaande moeders. Relatief veel van deze moeders in Noord leven in armoede. Daarbij speelt vaak het probleem van onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid, zegt een aantal professionals. Zij vertellen dat alleenstaande moeders vaak onder “zware druk” staan, omdat zij alleen verantwoordelijk zijn voor de zorg voor hun kinderen. Een gesprekspartner maakt zich zorgen over de kinderen, die soms niet bij een sportvereniging kunnen of mee kunnen doen aan activiteiten in de buurt, omdat daarvoor geen geld is. Daarbij benoemen professionals dat sommige alleenstaande moeders hun kinderen niet kunnen begeleiden bij hun schoolwerk doordat zij het Nederlands niet voldoende beheersen. De taalbarrière maakt ook dat zij niet altijd zicht en grip hebben op wat hun kinderen in hun vrije tijd doen.

Gesprekspartners hebben in hun werk veel te maken met alleenstaande moeders die kampen met deze problemen. Zij hebben het nadrukkelijk over moeders. Er zijn uit de gesprekken geen signalen naar voren gekomen waarmee de situatie van alleenstaande vaders in kaart gebracht kan worden.

Kwetsbare jongeren

Ook jongeren in Noord hebben volgens gesprekspartners regelmatig een kwetsbare positie. Zij maken zich zorgen over de relatief grote groep jongeren (onder de 27 jaar) met een (niet-westerse) migratieachtergrond zonder zinvolle dagbesteding. Een aantal gesprekspartners vertelt dat deze jongeren vaak voortijdig zijn gestopt met school en geen startkwalificatie hebben.

In de cijfers van de Buurtmonitor Rotterdam is te vinden dat in Noord 8,7% van de jongeren tussen de 18 en 22 jaar school voortijdig heeft verlaten, tegenover 10,4% in Rotterdam als geheel. Het gaat in Noord om twee keer zoveel mannen als vrouwen (respectievelijk 12,1% en 5,6%). Jongeren zonder startkwalificatie zijn vaker werkloos en hebben een verhoogde kans om betrokken te raken bij criminele activiteiten.

Er zijn verschillende factoren die in de gesprekken over het gebied aan de orde zijn gekomen die van invloed zijn op de ontwikkelkansen van jongeren. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) heeft deze (risico)factoren in 2008 op een rij gezet. Uit dit onderzoek blijkt dat jongeren die in armoede leven en ouders hebben met een lage sociaaleconomische status een grotere kans hebben om te stoppen met school voordat zij een diploma hebben behaald. Ook jongeren met ouders die weinig betrokken zijn bij de schoolactiviteiten van hun kinderen en weinig ondersteuning bieden bij het leren, hebben het moeilijker. De hierboven beschreven onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal is een belangrijke belemmering voor ouders om betrokken te zijn bij de schoolloopbaan van hun kinderen.

Een laatste factor uit het onderzoek van het NJI, die tijdens de gesprekken niet is genoemd, is een gemiddeld lager voortgezet schooladvies door het basisonderwijs. Uit onderzoek in Amsterdam blijkt dat leerlingen met een migratieachtergrond vaker een advies voor het voortgezet onderwijs krijgen dat lager ligt dan de uitslag van hun eindtoets. De Inspectie van het Onderwijs wijst er in de *Factsheet kansenongelijkheid overgang basisonderwijs - voortgezet onderwijs* op dat hetzelfde geldt voor leerlingen met lager opgeleide ouders, terwijl leerlingen met hoger opgeleide ouders juist vaker een advies krijgen dat gelijk of hoger ligt dan de uitslag van hun eindtoets.

Gesprekspartners vragen aandacht voor de jongeren zonder startkwalificatie en zonder dagbesteding, omdat hun kansen op de arbeidsmarkt beperkt zijn. Een van de gesprekspartners benoemt dat deze jongeren zich soms uitgesloten voelen door de samenleving. Gesprekspartners vertellen dat een negatief beeld en vooroordelen, in het bijzonder over Marokkaans-Nederlandse jongeren, van invloed zijn op het samenleven in Noord. Jongeren worden regelmatig geconfronteerd met vooroordelen. Waarschijnlijk heeft dit ook zijn weerslag op het zelfbeeld van de jongeren die het betreft. De groepen jongeren die in Noord op straat “rondhangen”, waaraan in de volgende twee hoofdstukken meer aandacht wordt besteed, bestaan volgens gesprekspartners grotendeels uit jongeren zonder dagbesteding.

Eenzame ouderen

Een andere kwetsbare groep vormen de ouderen in het gebied, zeggen gesprekspartners. Zij zien in hun werk dat een groot aantal ouderen eenzaam is en geïsoleerd leeft. Dit komt volgens hen vaker voor in Blijdorp dan in de andere wijken. Een gesprekspartner heeft de indruk dat vooral ouderen zonder migratieachtergrond regelmatig geen familie of mantelzorger hebben in directe omgeving en “vele dagen alleen doorbrengen”. Een ander vertelt ook dat zijn organisatie tijdens huisbezoeken bij ouderen in de Provenierswijk heeft geconstateerd dat er ouderen zijn bij wie nooit iemand op bezoek komt. Verder bleek dat sommige ouderen beperkt mobiel zijn en hierdoor niet naar buiten kunnen, terwijl zij dit wel zouden willen, en dat ouderen niet op de hoogte waren van het aanbod van activiteiten in de wijk. De informatie over activiteiten die zij tijdens het huisbezoeken hebben gekregen, heeft ertoe geleid dat een aantal ouderen zich heeft aangemeld voor diverse activiteiten.

Sociale segregatie

In Noord zijn veel betrokken inwoners die zich inzetten voor hun wijk en bijvoorbeeld een bijdrage leveren aan de Huizen van de Wijk, benoemen gesprekspartners. Desondanks bewegen inwoners zich volgens hen voornamelijk binnen de eigen groep.

Professionals beschouwen het als een probleem dat de verschillende groepen inwoners naast elkaar en niet met elkaar leven. Zij zien dat de verschillende groepen elkaar weinig ontmoeten en niet met elkaar in gesprek komen, waardoor er sprake is van een gebrek aan kennis over en begrip voor andere sociale groepen. Dit kan leiden tot conflicten. Een gesprekspartner vertelt dat oudere bewoners zonder migratieachtergrond veel vooroordelen hebben over jongeren met een migratieachtergrond en klagen over met name jongens die “altijd maar op de pleintjes hangen”.

Onderzoek bevestigt dat Rotterdammers niet altijd in contact komen met mensen uit andere groepen. Rotterdammers zonder migratieachtergrond hebben minder sociaal contact buiten de etnische groep dan Rotterdammers met een migratieachtergrond, staat in *De staat van integratie* van Han Entzinger en Paul Scheffer. Van de inwoners met een migratieachtergrond geeft 70% tot 80% aan wel eens contact te hebben met mensen van andere etnische groepen tegenover 62% van de inwoners zonder migratieachtergrond. Verder blijkt dat dat Turks-Nederlandse Rotterdammers relatief minder contact hebben met andere groepen dan Surinaamse Nederlanders en Marokkaanse Nederlanders in de stad.

Soms lijken groepen elkaar zelfs te willen vermijden, blijkt uit een voorbeeld van een gesprekspartner die vertelde over een incident op straat. Een Turks-Nederlandse jongen was “gevaarlijke capriolen met vuurwerk aan het uithalen” en Marokkaans-Nederlandse mannen zagen dit, maar besloten er niets van te zeggen om “problemen” met Turkse Nederlanders te voorkomen. Ook als groepen bewoners een ruimte in een Huis van de Wijk moeten delen met een andere groep levert dit soms weerstand op, vertellen professionals. Vooral ouderen willen volgens hen nadrukkelijk onder elkaar blijven.

In de context van sociale scheidslijnen worden Turkse Nederlanders door meerdere gesprekspartners genoemd. Zij hebben de indruk dat Turkse Nederlanders hun leven grotendeels binnen de eigen groep organiseren en weinig verbinding hebben met de rest van de samenleving. Een van hen licht toe dat zij eigen winkels, bedrijven en verenigingen hebben en elkaar daar ontmoeten en Turks met elkaar praten. Een ander zegt dat veel Turkse Nederlanders volgens hem de Nederlandse taal niet goed beheersen. Hoewel het ontplooiën van economische activiteiten en het opzetten van verenigingen een

Onder participatie wordt doorgaans verstaan: de mate waarin mensen banden met elkaar aangaan en elkaar inschakelen voor hulp, het meedoen aan maatschappelijke organisaties (zoals een vereniging) en het deelnemen aan politieke activiteiten. Participatie kan leiden tot meer ontmoetingen die goed zijn voor de sociale samenhang tussen mensen.

teken van participatie is, beschouwen gesprekspartners het als een probleem dat Turkse Nederlanders zich veel binnen de eigen groep bewegen. Het beeld van gesprekspartners dat Turkse Nederlanders met “één voet in Turkije en één voet in Nederland leven” is waarschijnlijk mede ontstaan doordat recente politieke gebeurtenissen in Turkije zichtbaar invloed hebben op de Turkse gemeenschap in Rotterdam. Een gesprekspartner zegt dan ook dat hij het signaal wil delen dat spanningen in Turkije en incidenten die hiermee samenhangen Turks-Nederlandse jongeren erg raken. Zij raken er volgens hem “zichtbaar overstuurd” van.

Discriminatie in Noord

Discriminatie is het maken van ongeoorloofd onderscheid tussen mensen en groepen op basis van een kenmerk dat in een specifieke situatie niet van belang is. Voorbeelden van zulke kenmerken zijn huidskleur, seksuele oriëntatie, handicap of leeftijd. Dit is de werkdefinitie van discriminatie die antidiscriminatiebureaus in Nederland hanteren.

26% van de Rotterdammers maakte discriminatie mee in 2016. (*Omnibusenquête 2016*)

7% van de Rotterdammers maakt discriminatie mee in de eigen buurt. Dit geldt voor 7% van de Noordenaren. (*Enquête Wijkonderzoek 2015*)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er op het moment van onderzoek speelt op het gebied van discriminatie in Noord. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Noord beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over discriminatie

Toenemende vooroordelen

Dat inwoners uit verschillende groepen in Noord weinig met elkaar in contact komen, heeft tot gevolg dat zij allerlei vooroordelen hebben over elkaar, vertellen gesprekspartners. Inwoners weten weinig over de achtergrond en levenswijze van anderen en er bestaat veel onbegrip.

Gesprekspartners hebben de indruk dat de wederzijdse vooroordelen in het gebied toenemen. Zij noemen tijdens de gesprekken verschillende voorbeelden. Zo signaleren zij soms spanningen en conflicten over het gebruik van gemeenschappelijke locaties, zoals de Huizen van de Wijk. De voorbeelden gaan met name over ouderen zonder migratieachtergrond die zich intolerant gedragen tegenover andere groepen. Een groep ouderen zonder migratieachtergrond wilde bijvoorbeeld niet met andere groepen in gesprek toen een welzijnsorganisatie een dialoog had georganiseerd. En ouderen zonder migratieachtergrond hadden bezwaren toen een groep ouderen met migratieachtergrond gebruik wilde maken van een ruimte in hun tehuis. Andere gesprekspartners zeggen dat zij merken aan het gedrag en de houding van bewoners met en zonder migratieachtergrond naar elkaar toe en discussies die er worden gevoerd, dat er allerlei vooroordelen spelen die niet altijd worden uitgesproken. In de voorbeelden lijkt verschil in etniciteit vaak de sociale scheidslijnen te bepalen. Een aantal gesprekspartners benoemt expliciet dat er ook tussen verschillende groepen inwoners met een migratieachtergrond vooroordelen bestaan en conflicten voorkomen.

Een ander vertelt dat er in de Agniesebuurt een groep van Marokkaans-Nederlandse jongeren en een groep die bestaat uit Caribisch-Nederlandse en Surinaams-Nederlandse jongeren “al eeuwig niet met elkaar overweg kunnen”. Het is onduidelijk of etniciteit in de conflicten daadwerkelijk de bepalende factor is. Mogelijk zijn gesprekspartners geneigd om dit centraal te zetten, terwijl het daar eigenlijk niet om gaat. Het valt een gesprekspartner op dat de etniciteit van de betrokkenen er bij conflicten regelmatig bij wordt gehaald, terwijl deze niet relevant is. Zij noemt het voorbeeld van inwoners zonder migratieachtergrond, die “vaak” klagen over “die Marokkaanse kinderen”. Volgens haar gaat

het om overlast van spelende kinderen in het algemeen en wordt de achtergrond van de kinderen er onnodig bijgehaald.

Hangjongeren

De groep waarover volgens gesprekspartners de meeste vooroordelen bestaan zijn Marokkaanse jongeren. Zij merken dat er vooral van jongeren die op straat “rondhangen” een zeer negatief beeld bestaat bij andere inwoners. Volgens gesprekspartners is het negatieve beeld van deze jongeren grotendeels gebaseerd op een gebrek aan kennis en op vooroordelen, maar werken de jongeren dit beeld zelf ook weleens in de hand door hun gedrag. Een gesprekspartner die veel inwoners van Noord kent, vertelt dat hij de invloed van vooroordelen opmerkt als hij met zijn vrouw over straat loopt. Zij is namelijk geneigd om een groep jongeren met een Marokkaanse migratieachtergrond te vermijden. Dit komt doordat zij allerlei negatieve associaties heeft, terwijl hij de jongeren kent en soms een praatje met hen maakt. Een andere gesprekspartner zegt dat hij vooroordelen bij inwoners probeert te ontcrachten door inwoners die klagen over “hangende jongeren” te vertellen over “de Marokkaanse cultuur”. In deze cultuur is het volgens hem gebruikelijk dat jongens elkaar buitenshuis en niet binnenshuis ontmoeten, omdat de gezinnen vaak groot en druk zijn en het huis het domein van vrouwen en meisjes is. Hij heeft het idee dat door deze kennis iets meer begrip ontstaat.

Discriminatie op de arbeidsmarkt

De *Omnibusenquête 2015* laat zien dat Rotterdammers regelmatig arbeidsmarktdiscriminatie ervaren: discriminatie op de werkvloer staat op de derde plaats van contexten waarin mensen discriminatie ervaren. Verder valt op dat 7% van de Rotterdammers in de leeftijd 16-24 jaar discriminatie ervaart door klanten versus 1% van alle Rotterdammers. Dit treft vaker meisjes en vrouwen, en hangt mogelijk samen met het dragen van een hoofddoek. (*Discriminatie in Rotterdam. De resultaten van de Omnibusenquête 2015*. IDEM: Rotterdam)

Gesprekspartners horen vaak van jongeren met een migratieachtergrond, het meest van Marokkaans-Nederlandse jongeren, dat zij moeite hebben met het vinden van een stage of een (bij)baan. De jongeren hebben het idee dat dit te maken heeft met discriminatie vanwege hun migratieachtergrond of vanwege hun geloof. Volgens de gesprekspartners is er sprake van een wisselwerking tussen vooroordelen van werkgevers en de sociale vaardigheden van

jongeren zelf. Zij zijn van mening dat er sprake is van discriminatie tijdens sollicitatieprocedures, maar zien ook dat jongeren met hun eigen houding en gedrag hun kansen verspelen. Zo vertelt een gesprekspartner dat een supermarkt recent bijbanen aanbood aan jongeren uit de wijk en dat lang niet alle solliciterende jongeren van deze mogelijkheid een succes wisten te maken. Zij kwamen bijvoorbeeld te laat voor het gesprek en zaten tijdens het gesprek met hun telefoon in hun hand, waardoor zij niet werden aangenomen. Achteraf klaagden sommige jongeren echter dat zij niet aangenomen waren vanwege hun migratieachtergrond, zegt de gesprekspartner.

Uit het onderzoek *Op achterstand* van het Sociaal Cultureel Planbureau naar discriminatie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond op de arbeidsmarkt blijkt dat inschattingen van de kwaliteiten van sollicitanten worden beïnvloed door bewuste en onbewuste etnische stereotypen en vooroordelen. Sollicitanten met een niet-westerse migratieachtergrond worden tijdens procedures minder positief beoordeeld dan vergelijkbare andere sollicitanten, omdat negatieve groepsbeelden op

hen worden geprojecteerd. Werkgevers zijn zich lang niet altijd bewust van hun vooroordelen en zullen het niet altijd bij zichzelf herkennen als zij discrimineren. Hierdoor hebben ook jongeren met een migratieachtergrond uit Noord waarschijnlijk minder kansen dan anderen.

Etnisch profileren

Een aantal gesprekspartners vertelt dat zij veel klachten krijgen over etnisch profileren door de politie van jongeren met een migratieachtergrond, vooral afkomstig uit de Provenierswijk. Deze jongeren zeggen dat zij vanwege hun afkomst vaker staande worden gehouden door politieagenten en vaker een bekeuring krijgen dan anderen. Ook een groep ouders is van mening dat de politie discrimineert. Volgens een gesprekspartner is dit in de Provenierswijk een serieus probleem, want het vertrouwen van bewoners in de autoriteiten neemt hierdoor af. Jongeren en ouders vinden bepaalde politieagenten racistisch en nemen deze gezagsdragers niet meer serieus. Als deze signalen worden gedeeld met de politie, is de reactie volgens een gesprekspartner vaak gesteld wordt dat het probleem bij de jongeren ligt. Uit de *Omnibusenquête 2015* blijkt dat 6% van de Rotterdammers in dat jaar discriminatie als gevolg van politieoptreden heeft ervaren. Vooral Rotterdamse mannen tussen de 24-64 jaar maakten dit mee.

Islamofobie

In een paar gesprekken kwam het onderwerp islamofobie aan de orde. Een aantal gesprekspartners is van mening dat er zeer veel (negatieve) vooroordelen over moslims bestaan en dat deze groep vaak te maken krijgt met discriminatie. Zij horen vooral van vrouwen met een hoofddoek dat zij op straat onheus worden behandeld. Voorbijgangers maken bijvoorbeeld beledigende en discriminerende opmerkingen.

Vrouwen die een gezichtssluier dragen krijgen ook vaak te maken met negatieve reacties op straat, volgens een gesprekspartner. Deze persoon zegt dat hij begrijpt dat een vrouw met een gezichtssluier angst kan oproepen bij andere inwoners en geeft een voorbeeld van de internalisering van islamofobie. Hij vertelt namelijk dat hij recent op straat liep en een vrouw met een gezichtssluier het woord 'Allah' hoorde gebruiken. Hij schrok hiervan en dacht meteen aan de mogelijkheid dat die vrouw anderen kwaad zou willen doen. Deze angst was echter onder andere gebaseerd op berichtgeving in de media en niet op kennis over deze specifieke vrouw, benadrukt hij. Daarom vindt hij het belangrijk dat er respectvol wordt omgegaan met vrouwen in Noord die ervoor kiezen om een gezichtssluier te dragen.

Het onderzoek *Islamofobie in zicht* laat zien dat angst voor islam en moslimdiscriminatie regelmatig voorkomt in Rotterdam. Stichting Platform Islamitische Organisaties Rotterdam-Rijnmond ontving in een periode van iets meer dan een jaar 174 gevalideerde meldingen van islamofobie, zoals ongelijke behandeling in winkels, op de werkvloer of op school, en fysiek en verbaal geweld in de openbare ruimte. In 72% van de gevallen is het slachtoffer een vrouw, en in 84% van de gevallen is het slachtoffer herkenbaar als moslim, bijvoorbeeld vanwege het dragen van een hoofddoek of baard. Daders zijn vaker mannen dan vrouwen.

Verder blijkt uit de *Omnibusenquête 2016* dat een vijfde van de gediscrimineerden in Rotterdam discriminatie ervaart op basis van geloof. Uit cijfers van antidiscriminatiebureau RADAR en de politie weten we dat het merendeel van voorvallen van godsdienstdiscriminatie in de stad gaat om Islam. In 2016 ontving RADAR 28 meldingen van godsdienstdiscriminatie voor de gemeente Rotterdam, waarvan 19 gevallen moslimdiscriminatie betreffen. Daarmee is godsdienstdiscriminatie na 'ras' de meest gemelde vorm van discriminatie bij RADAR.

Vrouw/man-emancipatie in Noord

Emancipatie is een brede term, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Het idee is dan dat iemand niet beperkt mag worden door anderen in zijn of haar zelfstandigheid en vrijheid. Tegelijkertijd is er aandacht nodig voor de sociale, economische en culturele context waarin een persoon verkeert. Dit betekent dat emancipatie niet voor iedereen hetzelfde hoeft te betekenen.

Vrouw/man emancipatie gaat onder andere over het bestrijden van ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Een voorbeeld daarvan is het feit dat vrouwen minder betaald worden voor hetzelfde werk als mannen. Of dat er vrouwen veel vaker niet in leidinggevende posities geplaatst worden. In Rotterdam heeft de gemeente veel aandacht voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Bij mannenemancipatie kan er gedacht worden aan het aanpakken van agressiviteit en macho gedrag, die vaak samenhangen met bepaalde opvattingen over mannelijkheid. Ook kan het gaan over het bespreekbaar maken van emoties, seksualiteit en eigen behoeften en grenzen.

30% van de Rotterdamse vrouwen voelt zich onveilig in de eigen buurt. Dit geldt voor 20% van de mannen. (Gemeente Rotterdam, 2013. *Staat van emancipatie*)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er op het moment van onderzoek speelt op het gebied van vrouw/man-emancipatie in Noord. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Noord beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over vrouw/man-emancipatie

Spanningen binnen gezinnen en huiselijk geweld

In het hoofdstuk over integratie wordt aandacht besteed aan armoede onder inwoners van Noord. Er zijn in het gebied relatief veel kwetsbare huishoudens die kampen met problemen als werkloosheid en schulden. Professionals maken zich zorgen over het risico dat de spanningen die dit oplevert binnen een huishouden kunnen leiden tot huiselijk geweld. Zij geven aan dat het lastig is om zicht te krijgen op dit soort “problemen achter de voordeur”, omdat betrokkenen zich vaak schamen en slachtoffers er niet makkelijk over praten. Een organisatie in Noord hoort wel regelmatig verhalen van slachtoffers van huiselijk geweld en ondersteunt deze vrouwen. De vrouwen die hulp zoeken bij deze organisatie zijn meestal vanwege een huwelijk met een Nederlander “onder bepaalde condities” gemigreerd en zijn in de woorden van de gesprekspartner “een soort bezit van de man” geworden. Als zij dingen doen die hun man niet wil, worden zij door hem bedreigd.

Emancipatie

Ook vrouwenemancipatie kan volgens professionals leiden tot spanningen en conflicten binnen huishoudens. In veel gezinnen in Noord is volgens hen sprake van een traditionele rolverdeling tussen mannen en vrouwen. Daarin is de man kostwinner en werkt buitenshuis en is de vrouw verantwoordelijk voor de zorg voor de kinderen en het huishouden. Professionals zien dat steeds meer vrouwen actief worden buitenshuis. Gesprekspartners vertellen dat deze vrouwenemancipatie

geregeld leidt tot conflicten tussen mannen en vrouwen. Sommige mannen hebben moeite met de toegenomen assertiviteit en activiteiten van hun vrouw, vooral als zij zelf werkloos zijn en hun eigen rol minder duidelijk is. Een aantal gesprekspartners benadrukt daarom het belang van specifieke aandacht voor de emancipatie van mannen. Volgens hen hebben mannen behoefte aan begeleiding bij het (her)vinden van hun rol en positie binnen het gezin. Zij zien dat mannen, ook de mannen die werkloos zijn, in veel gevallen geen bijdrage leveren aan het huishouden en de opvoeding van de kinderen. Een aantal gesprekspartners organiseert daarom activiteiten met als doel om vaders te stimuleren om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van hun kinderen, bijvoorbeeld in de vorm van het begeleiden bij school en huiswerk. Gesprekspartners constateren op het gebied van emancipatie een verschil tussen generaties. Volgens hen hebben jongere mannen vaker het besef dat ook zij een waardevolle rol kunnen vervullen in de opvoeding van hun kinderen en hebben zij hier ook meer behoefte aan.

Kwetsbare vrouwen

Een aantal gesprekspartners maakt zich zorgen over vrouwen in Noord die bijna nooit buitenshuis komen en mogelijk leven in gedwongen isolement. Zij hebben het idee dat er vrouwen zijn die totaal afhankelijk zijn van hun man en door hem worden beperkt in hun bewegingsvrijheid, maar zij kunnen geen concrete aanwijzingen delen. Zij lijken behoefte te hebben aan meer inzicht in de problematiek van vrouwen die leven in isolement en in de wijze waarop deze vrouwen ondersteund kunnen worden. Een van de gesprekspartners vertelt dat zij zich ook zorgen maakt over prostitutie onder vrouwen in het gebied. Recent hebben zich bij haar organisatie vrouwen gemeld die als prostituee werken en begeleiding vroegen bij het verlaten van deze sector. Zij benadrukt dat haar organisatie beperkt zicht heeft op vrouwen in de prostitutie en er mogelijk veel meer vrouwen zijn die behoefte hebben aan ondersteuning.

Negatieve invloed van criminaliteit

Een aantal gesprekspartners benoemt dat ouders met een migratieachtergrond soms weinig grip hebben op de activiteiten van hun kinderen buitenshuis. In de wijken van Noord, onder andere in Oude Noorden, Agniesebuurt en Provenierswijk, zijn relatief veel inwoners actief in drugshandel, signaleren zij. Ook jongeren zijn bij deze handel betrokken. Gesprekspartners maken zich hier zorgen over. Zij vrezen dat de aantrekkingskracht van deze illegale sector groot is voor werkloze jongeren zonder startkwalificatie, een kwetsbare groep in het gebied waaraan in het eerste en tweede hoofdstuk ook aandacht is besteed. Daarbij worden deze jongeren volgens gesprekspartners in hun directe omgeving geconfronteerd met negatieve rolmodellen. Soms verdienen familieleden en anderen in hun omgeving geld aan illegale activiteiten, zoals drugshandel. Gesprekspartners denken dat deze mensen een negatieve invloed kunnen hebben op jongeren door de indruk te wekken dat het normaal is om geld te verdienen aan drugshandel en door te imponeren met luxegoederen. Zij horen van sommige ouders dat zij zich zorgen maken over het risico van illegale activiteiten in de nabije omgeving van hun kinderen en vertellen hen dat zij moeite hebben om hun kinderen op het rechte pad te houden.

Straatintimidatie

In het bijzonder de bejegening van vrouwen en meisjes op straat beschouwen gesprekspartners als een aandachtspunt. Zij horen verhalen over jongeren die “rondhangen” in de wijken en vrouwelijke voorbijgangers lastigvallen met seksueel getinte opmerkingen en/of gefluit. Hierdoor kunnen vrouwen zich onveilig voelen in hun eigen woonomgeving en in de avonden bepaalde straten en pleinen vermijden.

Onderzoekers van de Erasmus Universiteit hebben in 2016 de grootste en meest diepgravende studie gedaan naar de omvang en aard van seksuele straatintimidatie sinds de jaren tachtig. Daaruit blijkt dat 44 procent van de Rotterdamse vrouwen in 2016 seksuele uitlatingen of gedragingen hebben ervaren, die zij als hinderlijk, beledigend, bedreigend of als een beperking van hun persoonlijke vrijheid hebben ervaren. Dit gebeurt vooral in winkelgebieden (75 procent) en in de eigen woonbuurt van de vrouw (73 procent). Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat straatintimidatie redelijk vaak wordt ervaren in Noord (bij 15% van de respondenten stond Noord in de top 3 van gebieden waar straatintimidatie het vaakst voorkomt). Opvallend is dat het percentage respondenten dat in Noord woont en aangeeft het afgelopen jaar 3 of meer incidenten in de eigen buurt te hebben meegemaakt relatief laag ligt in vergelijking met andere gebieden (op 20%).

Uit het onderzoek blijkt verder dat een van de factoren die seksuele toenadering volgens vrouwen en professionals meer intimiderend maakt het plegen in of vanuit groepen is, vooral als de sociale afstand (met betrekking tot bijvoorbeeld etnische achtergrond of opleidingsniveau) tot de groep groot is. Gedrag wordt onder andere ook sneller als intimiderend ervaren als dit plaatsvindt in de eigen wijk. De meest bedreigende situaties die door vrouwen beschreven werden in het onderzoek zijn vaak situaties met individuele plegers die hen achtervolgden.

Lhbt-emancipatie in Noord

Naast vrouw/man-emancipatie houdt IDEM Rotterdam zich bezig met lhbt-emancipatie. Lhbt-emancipatie heeft te maken met seksualiteit en genderdiversiteit. Seksualiteit gaat over tot wie je seksueel aangetrokken voelt of op wie je verliefd wordt. Vrouwen die op vrouwen vallen kunnen zich identificeren als lesbisch en mannen die op mannen vallen als homo. Ook zijn er mensen die op personen van beide geslachten vallen, en zij kunnen zichzelf dan biseksueel noemen. De 't' in lhbt-emancipatie verwijst naar trans*personen. Het gaat dan bijvoorbeeld om personen die als meisje worden geboren, maar eigenlijk liever een jongen zijn. Dit noemen we een transgender-identiteit. Aan deze identiteit kunnen verschillende vervolgstappen worden gegeven. Sommige mensen passen hun kleding aan, anderen veranderen hun naam en weer anderen laten een geslachtsaanpassende operatie uitvoeren. Er zijn ook mensen die zich geen man en ook geen vrouw voelen, of juist allebei, of er ergens tussenin. Al deze vormen van genderidentiteit benoemt IDEM Rotterdam met de paraplu-term trans*. Een kernelement hiervan is dat er meer genderidentiteiten bestaan dan enkel 'man' of 'vrouw'.

4% tot 7% van de mensen is lhb, afhankelijk van de vraagstelling in Nederlandse bevolkingsonderzoeken.
(SCP, 2016. *LHBT-Monitor*)

0,6% van de mannen en 0,2% van de vrouwen in Nederland geeft aan zich ambivalent te voelen over hun genderidentiteit.
(SCP, 2012. *Worden wie je bent*)

Ook hier geldt dat emancipatie een brede term is, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Bij lhbt-emancipatie praten we dan over (on)mogelijkheden voor lesbische, homoseksuele, biseksuele en trans* mensen om hun leven naar eigen inzicht in te richten. Net zoals bij vrouw/man-emancipatie kan de invulling die aan die vrijheid wordt gegeven afhangen van de specifieke sociale, economische of culturele context waarin een persoon zich bevindt. Zo vinden sommige lhbt-personen het heel belangrijk om open te zijn over hun seksuele of genderidentiteit naar iedereen, terwijl anderen ervoor kiezen om bijvoorbeeld met vrienden er wel vrijelijk over te praten maar liever niet met collega's of familie.

25% van de lhb's in Rotterdam-Rijnmond vindt de straten in hun gemeente niet veilig. 14% van de lhb's in deze regio vindt de straten in hun eigen woonomgeving niet veilig.
(RADAR, 2009. *Roze is overal*)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er op het moment van onderzoek speelt op het gebied van lhbt-emancipatie in Noord. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Noord beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over lhbt-emancipatie

Onvoldoende zicht

De gesprekspartners hebben beperkt zicht op lhbt-emancipatie. In de gesprekken zijn geen recente (discriminatie-)incidenten in Noord naar voren gekomen. Een aantal professionals geeft aan dat zij geen signalen hebben ontvangen over lhbt-emancipatie en dat dit een onderwerp is dat niet speelt onder inwoners. Een gesprekspartner benoemt wel dat het volgens haar een risico is om als openlijk homoseksueel stel door het Oude Noorden te lopen. De doelgroep is wel zichtbaar aanwezig op

sommige plekken in Noord. Zo organiseert Stichting Humanitas de Roze Salon voor oudere lhbt-personen. Ook een aantal andere organisaties heeft de afgelopen jaren activiteiten over seksuele diversiteit georganiseerd, vooral gericht op jongeren en volwassenen met een migratieachtergrond.

Hoewel er tijdens de gesprekken een paar voorbeelden naar voren zijn gekomen die te maken hebben met lhbt-emancipatie, die hieronder worden toegelicht, blijkt uit de interviews vooral dat de professionals weinig zicht hebben op signalen die verband houden met dit thema. Dit kan te maken hebben met een gebrek aan kennis van seksuele en genderdiversiteit. Eén van de professionals vertelt dat lhbt-personen die hij kent in Noord volgens hem vooral problemen met zichzelf en hun eigen identiteit hebben, wat volgens hem onder andere kan leiden tot verslavingen en schulden. Er heeft zich echter nooit een lhbt-persoon bij zijn organisatie gemeld voor hulp. In de Factsheet *Feiten en cijfers lhbt op een rij* van Movisie is te vinden dat negatieve reacties of weinig steun van de omgeving invloed hebben op het welzijn en de gezondheid van lhbt-personen. Lhbt-personen hebben vaker dan anderen last van psychische problemen en depressie. Ook hebben zij twee keer zo vaak emotionele problemen en gedragsproblemen. Aangezien slechts één gesprekspartner hieraan aandacht besteedt, lijkt het erop dat er sprake is van een gebrek aan kennis over de problematiek die kan spelen bij lhbt-personen.

Negatief oordeel over seksuele en genderdiversiteit

Tijdens de gesprekken benoemt een aantal professionals dat sommige jongeren in Noord negatief oordelen over seksuele en genderdiversiteit en lhbt-personen niet accepteren. Eén van hen vertelt over een recent voorbeeld waaruit blijkt dat de zichtbaarheid van lhbt-personen voor ophef zorgt en mogelijk tot discriminatie kan leiden. Deze professional hoorde namelijk een groep jongens in het Huis van de Wijk over het onderwerp praten, nadat één van hen een pizza had bezorgd bij een transpersoon die woont in Noord. De jongens spraken zich negatief uit en er werd zelfs gezegd dat “Nederland tegenwoordig vol zit met dit soort mensen en dat het niet kan en mag, ook niet van het [islamitische] geloof”. De professional vond dit zorgwekkend en ziet het als een reden om opnieuw bijeenkomsten over seksuele diversiteit te gaan organiseren. Een andere gesprekspartner heeft gehoord dat een homoseksueel koppel dat woont in Noord werd gepest door jonge kinderen uit de buurt.

Taboe

Een aantal gesprekspartners benoemt dat seksuele en genderdiversiteit een “taboeonderwerp” is binnen de gemeenschappen met een migratieachtergrond. Er wordt volgens hen door een deel van de inwoners van Noord niet openlijk over het onderwerp gesproken. Een professional vertelt dat lhbt-personen met een migratieachtergrond wel bekend zijn binnen de gemeenschap, maar dat mensen niet over hun seksuele en/of genderidentiteit praten. Volgens een andere gesprekspartner keuren bepaalde gemeenschappen vooral openlijke homoseksualiteit af en reageert men minder afwijzend op lesbiennes en biseksuelen dan op homoseksuele mannen.

Het “taboe” lijkt ook zijn weerslag te hebben op een aantal professionals, die tijdens de gesprekken de indruk wekken dat zij lhbt-emancipatie zelf een ongemakkelijk of ingewikkeld onderwerp vinden. Eén van hen zegt dat het bespreekbaar maken van het onderwerp geen “toegevoegde waarde” heeft. Dit

is gebaseerd op christelijke geloofsovertuigingen, vertelt de gesprekspartner, overtuigingen die tegelijkertijd voorschrijven dat je “altijd respect voor een ieder zou moeten opbrengen”. Mede door hun eigen ambivalentie vindt een deel van de professionals het waarschijnlijk moeilijk om dit onderwerp bespreekbaar te maken. Mogelijk verklaart dit ook gedeeltelijk het gebrek aan zicht van professionals op wat er speelt onder lhbt-personen in het gebied.

Onderwerp bespreekbaar maken

Een aantal professionals geeft aan het belangrijk te vinden om seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar te maken, en daarbij vooral te investeren in de bespreekbaarheid van lhbt-emancipatie binnen de verschillende migrantengemeenschappen in Noord. Enkele van hen benadrukken hierbij dat culturele en religieuze sensitiviteit van groot belang zijn. Om het onderwerp bijvoorbeeld met jongeren met een migratieachtergrond te kunnen bespreken is het noodzakelijk dat het gesprek wordt geleid door iemand die de jongeren kennen en door wie zij zich begrepen voelen, zeggen zij. Er moet tijdens gesprekken en bijeenkomsten een vertrouwde sfeer zijn. Een gesprekspartner geeft aan dat het lastig is om jongeren te bereiken om “taboeonderwerpen” zoals seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar te maken. Hij zegt dat de “target-cultuur” ervoor zorgt dat de nadruk ligt op kwantiteit in plaats van op kwaliteit. Hierdoor is er volgens hem geen ruimte voor “verdieping”, terwijl dit wel nodig is bij dit soort thema’s.

Onderzoek van kennisinstituut Movisie naar de effectiviteit van verschillende werkwijzen om de acceptatie van lhbt-personen te vergroten, getiteld *Do The Right Thing*, laat zien dat het essentieel is om goed na te denken over de manier waarop het onderwerp wordt besproken. Het bespreekbaar maken van het onderwerp is niet per definitie goed, want als dit niet juist wordt aangepakt kan het de sociale verhoudingen en de mate van acceptatie verder op scherp stellen. Een conclusie van het onderzoek is dat een dialoogbijeenkomst waarop elke mening wordt gehoord een negatief effect kan hebben. Als deelnemers tijdens een bijeenkomst de indruk krijgen dat het acceptabel is om negatief te denken over lhbt-personen is dit namelijk een stimulans om zelf ook negatief te (gaan) denken. Het is effectiever om positieve geluiden over seksuele diversiteit uit te dragen en een positieve sociale norm te versterken.

Aanknopingspunten in Noord

Tijdens de interviews en wijkbijeenkomsten zijn gesprekspartners gevraagd naar hun concrete behoeften in relatie tot de vier thema's. Waar willen professionals en betrokken inwoners mee aan de slag en wat hebben ze daarvoor nodig? Daarnaast zijn er ook indicaties van impliciete behoeften die ons zijn opgevallen. Samen vormen deze behoeften concrete aanknopingspunten en aanbevelingen waar lokale en stedelijke professionals, vrijwilligers, ondernemers en anderen verder mee aan de slag kunnen.

Blijf investeren in armoedebestrijding

In Noord is sprake van gentrificatie, maar het percentage arme inwoners blijft relatief hoog. De inkomensverschillen tussen inwoners in het gebied lijken toe te nemen.

Zorg voor laagdrempelig taalaanbod

Het is belangrijk om te blijven investeren in verbetering van de Nederlandse taalvaardigheid van inwoners van Noord, vooral via laagdrempelig taalaanbod voor inwoners met een laag inkomen. Er is ook behoefte aan een groter taalaanbod dat aansluit bij de behoeften van ouders van schoolgaande kinderen, die het Nederlands niet voldoende machtig zijn om hun kinderen bij hun schoolwerk te begeleiden. Ouderbetrokkenheid bij de opleiding van kinderen is namelijk van grote invloed op hun prestaties.

Begeleid jongeren bij het vinden van een stage of een (bij)baan

Jongeren uit Noord met een migratieachtergrond hebben te maken met vooroordelen en discriminatie op de arbeidsmarkt, waardoor zij minder kansen hebben dan anderen. Daarbij kunnen zij soms baat hebben bij het verbeteren van hun sociale vaardigheden. Investeer in de begeleiding van jongeren om een stage- of werkplek te vinden, en organiseer mogelijkheden voor jongeren om sollicitatievaardigheden te ontwikkelen.

Investeer in dagbesteding voor jongeren zonder startkwalificatie

In Noord wonen relatief veel jongeren die zonder diploma van school gaan. Continueer initiatieven die gericht zijn op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Investeer daarnaast in zinvolle dagbesteding voor jongeren zonder startkwalificatie, zodat zij weer kansen en een toekomstperspectief hebben.

Betrek eenzame ouderen bij activiteiten in hun wijk

Informeer ouderen goed over activiteiten in hun gebied waaraan zij kunnen deelnemen, zodat zij dingen kunnen ondernemen en mensen kunnen ontmoeten als zij daaraan behoefte hebben.

Breng de situatie van statushouders in Noord in kaart

Zorg voor het in kaart brengen van de behoeften van statushouders in het gebied, zodat zij de juiste ondersteuning kunnen krijgen.

Organiseer laagdrempelige ontmoetingen tussen inwoners uit verschillende groepen

Stimuleer de uitwisseling tussen verschillende groepen inwoners in Noord, met als doel onderling begrip te vergroten en vooroordelen tegen te gaan. Een succesvol voorbeeld hiervan is het project Opzoomeren, dat is gericht op het gezamenlijk schoonmaken van de straten.

Begeleid mannen én vrouwen bij emancipatie

Heb meer aandacht voor de gelijktijdige emancipatie van mannen en vrouwen en bied vooral mannen ondersteuningsmogelijkheden.

Vergroot kennis professionals over lhbt-emancipatie

Investeer duurzaam in deskundigheidsbevordering bij professionals op het gebied van lhbt-emancipatie. Heb daarbij ook aandacht voor kennis over het effectief en cultuursensitief bespreekbaar maken van seksuele diversiteit met jongeren en volwassenen.